

Szabó Balázs

L: Magyarországon mennyire elterjedt harcművészet az Aikidó?

B: Kb. 2000 ember gyakorolja az országban. Ezzel mesze nem vagyunk akkorák, mint a Judo vagy a Karate. Ha a Karaténak az összes irányzatát egybeveszik, akkor nagyon sok ember úzi, kb. 20 000-en vannak. Ezzel a 2000 emberrel az Aikidó azért az első ötben benne van.

L: Harcművészetről vagy küzdősportról van szó?

B: Háát, mindenképpen harcművészet, merthogy az Aikidóban nincsenek versenyek. Ez egy nagyon fontos jellegzetessége, amit kívülállóknak sokszor nehéz is megérteni. Egyáltalán nincsenek versenyek, itt nem lehet győzni, nem lehet országos bajnoknak lenni, nem lehet a válogatottba kerülni, tehát ilyen fajta célok nincsenek a gyakorlók előtt. Mindenkinek a művészetért magáért, a testmozgásért kell gyakorolnia.

L: A Karatét az előbb említetted. Lehet-e valamilyen közös ősről beszélni? Kérlek ismertesd számunkra röviden, hogy hogyan alakult ki az Aikidó!

B: Az Aikidó más típusu, mint a Karate. A Karate igazából nem japán eredetű, Okinawáról került Japánba, amely különálló ország volt, Okinawára pedig Kínából érkezett. Az Aikidó alapja a Ju-jutsu, amely a japán középkori harcművészeteknek egy ága volt. Ennek szintén sok ága létezett, létezik, egy Daito-ryunak nevezett ágából fejlesztette ki az Aikidó megalapítója ezzel a harcművészetté.

L: Amit ma tanulunk az Aikidóban az a szamurájok által képviselt utat mutatja be? Nagy szerepe van benne a fegyvereknek és a pusztakezes harcnak? Mennyire párosítható össze ez a kettő?

B: Ha már a szamurájok szóba kerültek... Ők természetesen mindenféle fegyverrel küzdöttek, ha arra volt szükség. Nem kötötték le magukat egy-egy fegyverhez. Az Aikidó, mint mondtam a Ju-jutsuból alakult ki. A Ju-jutsu egy speciális ága volt a japán búdónak. Igazából az alapfegyverektől eltérő irányzatokat tömörítette. Alapfegyvere volt egy középkori japán katonának a kard, a lándzsa, amelyekre külön művészeti ágak épültek később, míg az Aikidó és a Ju-jutsu inkább az egyéb ismereteket tömörítette. Ezért van benne pusztakezes küzdelem, ezért van benne fegyverek elleni védekezés számos esetben. Az Aikidó egyébként háromfajta fegyvert használ: a japán kardot, tört és a jo-nak nevezett középhosszú, 128 cm-es botot.

L: Amit ma tanultok, az ugyanaz, mint amit tanultak több száz évvel ezelőtt?

B: Ááá, az Aikidó nem több száz éves múltra tekint vissza (mosolyog). Ueshiba Morihei nevű japán harcművész alakította ki kb. a 30-as évektől kezdődően és az 50-es évekig befejeződően ezt a művészetet. Tehát meglehetősen fiatal dologról van szó. Igazán ismertté, igazán elterjedtté csak a háború után vált.

L: Akkor tehát ez egy nagyon tudatosan összeszedett rendszer, amit felépített O-sensei, és ezt adják tovább azóta is?

B: Ez egy ősi alapokon született és japán katonai tradícióban gyökerező, de valójában a XX. században kialakított harcművészet. Ami mondjuk rányomja a bélyegét abban a tekintetben, hogy a középkori eredetű búdónak, tehát a harcművészetnek, ez a könnyörtelensége és a szélsőséges fegyelme az nincs benne az Aikidóban. Ez sokkal gyakorolhatóbbá teszi a mai ember számára.

L: Vizsgáljuk meg ezeket az alapokat kicsit. Mi jellemző az előbbieken alapján az Aikidóra?

B: Az Aikidónak, mint minden ilyen Ju-jutsu alapú harcművészetnek alapvetően az ellenfél erejének a felhasználása lenne a célja. Tehát az ideális cél, az, hogy minél kevesebb saját erőt használjunk. Mindig próbáljuk meg a támadásban megnyilvánuló ellenséges erőt felhasználni. Ha ez többé kevésbé sikerül, akkor egyre közelebb kerül az ember az Aikidó céljaihoz. Elvek tekintetében az Aikidó alapvetően dobásokra és csavarásokra épül, szemben mondjuk a karatéval, amely ütésekre, rúgásokra épül. Ezek a dobások, csavarások többnyire a pozíció megtartásával hajtódnak végre. Ez egy fontos különbség a Judóhoz képest. A Judóban nagyon sok olyan dobás van, ahol az ember, mondjuk így, feladja saját egyensúlyát, tehát vele vetődik a megdobott féllal. Az Aikidóban alapvető szempont, hogy a dobó fél mindig maradjon egyensúlyban, soha ne veszítse el azt. Ez, mondhatjuk így, szigorúan, szakmailag az aikidó karakterisztikája.

L: A mai modern életben mennyire érdemes, fontos hasonló harcművészetet gyakorolni? Mit ad ez egy XX. századi embernek?

B: Én az Aikidó tanításával foglalkozom és ilyen módon természetesen azt mondom, hogy érdemes és kell tanulni (nevet)!

Az Aikidó nagyon sokat ad. Nagyon sokféle ember jön hozzánk. Ez az egyik legizgalmasabb rész az Aikidó tanításában, hogy mennyire különböző embereket tudunk tanítani. Nemcsak biztonsági embereket, akik erősek akarnak lenni, hanem olyan egészen gyenge fizikumú embereket is, akik egyszerűen csak mozogni szeretnének, vagy valamiféle, az önvédelemben megjelenő magabiztosságot szeretnének elnyerni.

Gyakorlatilag lehetetlen felsorolni mindazt a lehetséges motivációt, ami miatt az emberek eljönnek Aikidót tanulni. Talán a testmozgást emelném ki mindenekelőtt, a közösséget, ami egy jól működő Aikidó edzőteremben mindenképpen fontos, valamint azt a magabiztosságot, amit az önvédelmi technikák tudnak adni.

L: Te hány éves korod óta gyakorolsz?

B: 16 éves koromtól.

L: Akkor lehetséges, hogy nem értelmes a kérdés, hogy mi az, ami megváltozott az életedben az Aikidó gyakorlásával, hiszen végülis amióta csinálod, az az életed!

B: Jóformán igazán a pozitív élményeim, sikerélményeim az Aikidóhoz kapcsolódnak. Nagyon nagy élmény az, amikor az embernek először sikerülnek technikák ömgaukban is, úgy, hogy már érzi is, hogy azért ez nem volt rossz. Aztán megdicsérik, először csak a saját edzője, aztán esetleg egy nemzetközi táboron egy japán mester odajön és bólint egyet az ember technikájára, az egy nagyon komoly élmény (mosolyog). Az Aikidóban vannak vizsgák. A vizsgákon a sikerek szintén tudnak pozitív élményt nyújtani, a kudarcok ugyanakkor viszont negatívak, de ha aztán az ember jól gondolkodik, akkor ezek is előrehajtják őt.

Az, hogy én még nem vagyok különösen idős, nem meglepő, hogy jól bírom, de látunk olyan 70-80 éves japán mestereket, akik még mindig nagyon jól bírják. Én ismerek olyan 70-80 éves embereket a környezetemben, akiknek már a toalettre való kimenés is nehézséget okoz. Na most hozzájuk képest az az ember, aki jóformán szaltót ugrik a tatamin, az egy lenyűgöző különbség. Ha csak arra gondolok, hogy van esélyem rá, hogy 70 évesen így mozogjak, az már azt hiszem, hogy minden munkát megért.

L: Picit visszatérve a vizsgákra: fontos motiváló erő e ez a tanítványok körében? Nem lehetséges, hogy ez a további fokozatokért való küzdelem, hajtás egy kicsit elveszi a lényegét?

B: A vizsgák ügye mindenképpen nehéz kérdés. A vizsgákkal meg kell tudni birkózni. A vizsga egy olyan dolog, ami kezdetben nagyon erős motivációs tényező. Sőt megkockáztatom, hogy sok kezdő aikidós igazából a vizsgákért dolgozik. Nem azért jön talán a dojoba, de nagyon sok tanítványom van, aki az első edzésen rögtön megkérdezi, hogy mikor szerezheti meg mondjuk a fekete övet. Tehát eleinte ez nagyon komoly tényező. Aztán később ennek háttérbe kell szorulnia. Később, amikor az ember a vizsgákon eléri a sikert, megszerzi a fokozatokat, eléri a fekete övet, akkor utána tudnia kell más motivációt találni. Nem kevesen nem tudnak találni, nagyon sok ember volt az ismeretségekben, aki valamely komoly szint elérése után lassan abbahagyta az Aikidót, elvesztette az érdeklődését. Ők valószínűleg tényleg csak ezt találták fontosnak, de aki hosszú ideig kitart, az szerintem megtalálja, hogy hol kell a viszonyítási pontokat fellelni.

L: Kell ehhez valamilyen filozófia, amit el kell sajátítani, ahhoz, hogy bizonyos szinten túl is el tudjunk érni valamit?

B: Háát a filozófia egy nehéz kérdés az Aikidóban (mosolyog). Az Aikidó egy eléggé misztikummal átitott harcművészet. Nagyon sokat lehet beszélni ezekről a dolgokról, de ahogy ezt az én mesterem megfogalmazta, az ő Aikidójában a legfontosabb dolog, ami egyébként már, ha úgy nézzük filozófia is, hogy:

- "Ne bánts másokat!"

- "Legyél nagyon elővigyázatos!"

- "Ha van tudásod, akkor ne élj vele vissza!"

Mіндеzt a tatamin értve. Egy nagyon jó Aikidós könnyen el tudná törni a könyökét valakinek, aki ezután könnyen lehet, hogy nem tudna dolgozni és komoly megélhetési problémái támadnának. Ez óriási felelősség, nem szabad megtenni, nagyon kell figyelni! Mindig a haladottabb tanítvány, mindig az, aki ügyesebb felelős azért, hogy figyeljen. Ez végülis egyszerű balesetvédelemnek is tűnhet, de valójában nagyon komoly filozófia van mögötte. Ha valaki a szőnyegen megvalósítja, hogy nem árt másoknak, nem él vissza a tudásával és ezt ki tudja vinni a dojon, az edzőtermen kívülre is, az életébe, akkor az szerintem a társadalomban egy kellemes ember lesz.

L: Magyarországon a különböző dojok milyen eredményeket tudnak felmutatni úgy, hogy nincsenek versenyek? Nem hátráltatja ez az Aikidót?

B: Bizonyos értelemben hátráltatja. Mondjuk olyan értelemben, hogy nehéz az oktatók dolga, mikor meg kell fogalmazni, hogy mi az amit nyerhetsz az Aikidó által. Nagyon egyszerű lenne azt mondani, hogy ha ügyes vagy, akkor országos bajnok leszel és bekerülhetsz a válogatottba, aztán benne lehetsz a TV-be. Mondom én ezt most itt a TV-ben (nevet)! (Az interjú a Sopron TV-ben hangzott el /szerk./)

Az Aikidóban ez nincs így igazán meg. Egy dojonak a színvonalát valójában egyrészt mutatja, hogy hányan járnak oda. Egész más egy olyan dojoba menni, ahol egy-két ember lézeng, olyan edzés is van, hogy senki nem jön el. Egész más egy olyanban, ahol 15-25 ember dolgozik együtt. Másrészt, ha valaki elég sok edzőteremben jár, márpedig én elég sokban járok, akkor belépve azonnal megérzi a hangulatát a csoportnak. Azt, hogy ott egy ellentétekkel terhelt, ideges hangulat uralkodik, vagy pedig egy könnyed érzés, amivel jól lehet gyakorolni. Ha odamegyek valahova és sok ember van, és ilyen örömteli érzéssel gyakorolnak, akkor az a dojo olyan, mintha országos bajnokságot nyert volna az én szememben.

L: A keleti harcművészetekben fontos a szertartásosság? Az, amit el lehet érni a harcművészetekkel, kiemelve itt a harci jelleget, azt el lehet-e érni hagyományos sportokkal is, pl. futással, úszással vagy hasonlókkel?

B: Igazából a hagyományos japán harcművészetekben ez a fajta szertartásosság nem annyira harcművészeti sajátosság. Ez a japán társadalomból, kultúrából ered. Sokat kritizált, sokat vitatott téma, hogy mennyire érdemes átvenni a japán szokásokat az európai közegbe. Miért ülünk japán ülésbe, miért hajlunk meg japán módon egymás felé? Igazából én úgy gondolom, hogy mindez olyan közös formanyelve az Aikidónak, amit mindenhol megértenek. Ha elmegyek egy dojoba Ausztráliába vagy az Egyesület Államokba, akkor ott is ugyanúgy fognak viselkedni, olyan mintha hazamennék. Belépek vadidegen emberek közé, nem is értem a nyelvüket akár, de mégis tudom, hogy kell viselkednem, hogy kell mondjuk leülnöm. Rögtön kapcsolat születik közöttünk, és szerintem ez jó! Ugyanez érvényes, ha pl. japánul szakszavak hangoznak el. Mindenhol megértik, ez nagyon praktikus így, nem igazán érdemes lefordítani őket. Ugyanakkor azt be kell látni, hogy mi modern európai emberek vagyunk, nem szabad megpróbálni középkori japán samurájok módjára viselkedni, mert az hamis kép lenne (mosolyog).

L: Tehát akkor meg lehet valósítani egy nyugati kultúrában az Aikidó szellemiségét?

B: Persze.

L: Kinek tudod ajánlani az Aikidót?

B: Hááá, erre a standard válasz, hogy mindenkinek (nevet)! Alapvetően az Aikidónak egyik legfontosabb hatása, hogy fejleszti a mozgáskultúrát. Ez és a versenyek hiánya arra vezet, hogy pl. nem tanácsolják el azokat az embereket, akik nem mozognak jól. Egy versenysportban ezek az emberek hamar a tatami szélére szorulnának, hiszen az edzők elsősorban azokkal a nagyon ügyes emberekkel foglalkoznak, akikben remény van, hogy majd versenyeredményeket érnek el. Az Aikidóban senki nem ér el versenyeredményeket, ezért egy ügyetlenebb ember nem érezheti e miatt hátrányban magát. Az Aikidó fejleszti a mozgásnak az intelligenciáját, úgyhogy akinek problémája van azzal, hogy hogyan mozog, az nyugodtan jöhet Aikidózni. Én az Aikidó előtt nem tudtam táncolni, most már tudok (nevet)!

L: Ha egy mondatban kellene összefoglalnod, vagy jelzőkkel kellene felruháznod azt az embert, aki számodra a tökéletes aikidóst testesíti meg, akkor ezt te hogyan tennéd?

B: Kobayashi Yasuo Sensei, a mesterem, akitől tanultam!

L: Köszönöm a beszélgetést!

"Találkozunk, és valaki meghal" (Masuda Manabu aikidómester)

Magyar Narancs: Miben különbözik az aikidó más japán harcművészetektől, például a karate különböző irányzataitól, amelyek szintén a szamuráj hagyományokra támaszkodnak?

Masuda Manabu: Az aikidó a dzsu-dzsicu vonalon fejlődött ki - idetartozik még a dzsúdó is -, míg a karate-do teljesen más hagyomány, a kettőnek nincs egymáshoz köze. A dzsu-dzsicuban is meg lehet különböztetni két fontos ágat, az egyik kizárólag pusztán kezes technikákon alapul, a másik pedig a kardvívás művészetén. Az aikidó inkább az utóbbi ághoz tartozik, amelyet a szamurájok teljes fegyverzetben gyakoroltak annak idején.

MN: Milyen pluszt ad a fizikai tréninghez a szamurájhagyomány?

MM: A szamurájmentalitásnak vannak olyan elemei, amelyek nagyon fontosak az aikidóban: ilyen például a tökéletessére való törekvés, a végtelenségig való eljutás és a halálfélelem hiánya. Bizonyos budo-irányzatok sporttá váltak, de ezeket leszámítva a harcosok nem ellenfélnek tekintik küzdőpartnerüket, hanem egy nagyon fontos embernek, akivel sajátos kapcsolatban állnak: ebből hiányzik az a fajta önzés, mint amikor le akarsz nyomni valakit. Ez különbözteti meg a budót a nyugati mentalitástól, és ez fogja meg az embereket - de nem állíthatjuk, hogy Japánban bárki is a régi szamurájok szellemét őrizné: ez a mai világban már nem lehetséges. A mai japánok többsége tulajdonképpen külföldi, az én felfogásom már Japánban is ritkaságnak számít.

MN: Az aikidóban miért nem rendeznek versenyeket?

MM: Mert a hagyományos értelemben a shiai, a verseny arról szól, hogy bármi áron meg akarod ölni az ellenfeledet. Maga az írásjel is azt jelentette, hogy "találkozunk, és valaki meghal". Manapság az írásjel jelentése fokozatosan változik, a kiejtés megtartásával egyre inkább arról beszélnek, hogy a shiai csak valamiféle játék vagy próbatétel. Az én felfogásomban azonban egy verseny ma is azt jelentené, hogy onnan csak az egyik résztvevő megy el. Minden technika megengedett, és lehet, hogy meghalok, vagy megölök valakit. A szamurájok még ezt értették verseny alatt. Ha ma ilyesmit csinálnánk, hamar börtönbe kerülnénk. Így aztán nincs verseny az aikidóban.

MN: Más tradicionális harcművészeti ágakban, például a kendóban vagy a szumóban mégis rendeznek versenyeket.

MM: A háború előtt a kendó is egészen másképp nézett ki: a védőfelszerelés az egész testet beborította, nem volt korlátozva, hogy hova lehet ütni, és a küzdelem az egyik fél harcképtelenségéig, általában legalább egy csonttörésig tartott. De aztán Japán kikapott a háborúban, és az amerikaiak azt mondták, hogy ezt a hülyeséget hagyjátok abba. Egy darabig nem is kendónak, hanem bambusz kardos vívásnak hívták. Az amerikaiak felszámolták a szamurájhagyományt, amely sajnos valóban jelentős szerepet játszott abban, hogy országunk

a háborúba keveredett. Az amerikaiak pedig még a katanákat (szamurájkardokat) is összeszedték és elvitték magukkal. Én is az Egyesült Államokban vettem az enyémet.

Bodoky Tamás

(közreműködött Szabó Balázs)

Az aikidó nem nyugati értelemben vett sportág, inkább a középkori japán szamurájok által kifejlesztett harci technikák továbbélése az alapító Morihei Ueshiba (alias O Sensei, 1883-1969) erőszakellenes neosintoista filozófiájával ötvözve. A legkevésbé durva japán harcművészet, amely elsősorban az ellenfél energiájának felhasználásával történő védekezésre, és az állandó önfejlesztésre koncentrál. Ueshiba fő tanítómestere, Takeda Sokagu (1859-1943) a harcosi kasztba tartozó Gendzsi klán tagja, korának egyik legismertebb harcművésze volt: sokáig nyíltan dacolt a szamuráj hagyományokkal szakítani kívánó Meidzsi-dinasztiával. Rejtve hordható fegyverek egész arzenálját fejlesztette ki a kardviselés tilalma idején, egy alkalommal pedig állítólag harminc jakuzával számolt le egyedül. Ueshiba szintén szamurájcsaládban született, és szerény fizikai képességei ellenére kemény edzéssel hamarosan legendás harcos vált belőle, aki sokféle harcművészet hosszas tanulmányozása után hozta létre saját stílusát. Számos híres tanítványa volt, és több dojót (edzőtermet) alapított, a nemzetközi aikidóhálózatot azonban már 1999-ben elhunyt fia, Kisshomaru Ueshiba hozta létre és működtette apja halála után. Amikor a második világháború után Japánban betiltották a bushidót, sok hagyományos harcművészeti iskola az amerikai megszállók által is tolerált sportszemlélet felé mozdult el. A frissen alapított Aikidokai (1948) azonban nem kötött kompromisszumokat a szamurájszellemiség rovására.